

ПРАВОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ У ВОЄННИЙ ЧАС**LEGAL ENCOURAGEMENT OF INVESTMENTS AND INNOVATIONS DURING WAR TIMES**

**Подцерковний О.П., д.ю.н., професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри господарського права і процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»**

**Зятіна Д.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри господарського права і процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»**

Стаття присвячена вивченню проблематики стимулювання інвестицій та інновацій в Україні в умовах воєнного часу. Досліджено основні проблеми, з якими стикаються інвестори під час війни. Визначено велике значення інвестицій у відновленні національної економіки, встановлено засоби державної підтримки інвестицій та інновацій в умовах сьогодення. Проаналізовано положення Законів України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших нормативних актів в аспекті підтримки інвестицій. Досліджено особливості надання державної допомоги в сфері господарювання в умовах воєнного стану. Зроблено висновок, що ключовим залишається питання створення стимулів для інвестування в оборонній сфері. Окреслено напрями вдосконалення законодавства, що сприятиме залученню інвесторів в оборонну промисловість, що є першочерговим завданням в умовах воєнного часу. Встановлено важливість функціонування Агентства зі стимулювання інвестицій для залучення інвестицій в національну економіку. Також акцентовано увагу на провідному значенні інновацій для сталого економічного розвитку та повоєнної відбудови країни. Досліджено проблематику пільгового режиму інвестицій та інновацій в оборонних замовленнях. Встановлено, що наявних в законодавстві митних та податкових пільг недостатньо для ефективного залучення інвесторів в оборонну сферу. В статті вказано на необхідність адаптації механізмів приватизації та її правового забезпечення до умов воєнного часу, визначено проблематику державних оборонних замовлень в умовах сьогодення. Зазначено, що зупинення дії Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», не виключає повністю повноваження Антимонопольного комітету України в оцінці допустимості чинної державної допомоги під час воєнного стану. В цьому аспекті збереження обов'язку надавачів допомоги враховувати умови Угоди про асоціацію між Україною та ЄС під час надання державної допомоги дозволяє формувати конкурентні засади державної підтримки. Підкреслено значення економіко-правових принципів, що потребують врахування при державно-правовому регулюванні інвестицій та інновацій в період воєнного стану. Визначено потребу врахування антимонопольно-конкурентного регулювання державної підтримки наукових досліджень.

Ключові слова: інвестиції, інновації, правовий режим, воєнний стан, засоби державної підтримки, оборонний сектор, правове регулювання, економіко-правові принципи, антимонопольно-конкурентне регулювання.

The article is devoted to the problems of promotion of investments and innovations under conditions of period of martial law. The main challenges that investors are facing during war are considered. The huge importance of investments for recovering of national economy is proved, the measures of state support of investments and innovations in modern conditions are studied. The thorough investigation of the Law of Ukraine "On State Support of Investment Projects with Significant Investments in Ukraine", Law of Ukraine "On State Aid to Business Entities" and other legal acts is held. The specific of state support of business entities in the conditions of martial law is studied. The conclusion is made that investing into the defence sector remains a key issue. The main directions of improving of legislation in order to contribute to the attraction of investments into the defence industry, which is the priority task in war time conditions, are shown. The necessity of functioning of Investment Promotion Office for attracting of investments into national economy is highlighted. In addition the great importance of innovations for sustainable economic development and post-war reconstruction of the country is proved. The issue of preferences to investments and innovations in the defence sector is studied. It is established that available in the legislation tax and custom preferences are not sufficient enough to attract investors into the defence sector. In the research it is pointed out the need to adapt the legal mechanisms of privatization to the conditions of wartime, the problems of state defence orders in the framework of martial law are shown. It is defined that suspension of the Law "On State Aid to Business Entities", does not completely exclude the powers of Antimonopoly Committee of Ukraine in assessing of admissibility of valid state aid during martial law. In this aspect, the preservation of the obligation of state aid providers to take into account the provisions of the EU-Ukraine Association Agreement while state aid granting, allows forming the competitive basis of state support. The importance of economic and legal principles which need to be taken into account in legal regulation of investments and innovations during martial law is emphasized. The necessity to take into account the antitrust regulation of state support of scientific researches is determined.

Key words: investments, innovations, legal regime, martial law, measures of state support, defence sector, legal regulation, economic and legal principles, antitrust regulation.

Умови воєнного часу ставлять перед суспільством та державою низку питань стимулювання інвестиційної та інноваційної активності, які невідомі періоду мирного часу. Пов'язано це із змінами в політичному, правовому, економічному та соціальному середовищі, які формують максимально несприятливий режим інвестиційної та інноваційної діяльності. Важко розраховувати на капіталовкладення у галузі, які потребують стабільного та передбачуваного функціонування, але знаходяться в країні, охопленій війною. Разом із тим це не означає, що відсутні мотиви інвестиційної та інноваційної діяльності в період війни. Ці мотиви, передусім формуються державою, якщо йдеться про сектор оборонної промисловості та загалом публічних потреб, зовнішніми донорами, які діють з гуманітарною та політичною метою, але також приватними особами, якщо вигода від капіталовкладень переважає

ризиків від інвестицій, або інвестиції та інновації орієнтовані на сфері, мало залежні від ризиків війни. В останньому випадку маємо говорити про національний бізнес, який вимушений функціонувати в умовах війни, позаяк це є єдиною умовою виживання населення та підприємництва.

На жаль, питання вироблення системної державної економічної політики воєнного часу, не дивлячись на півторарічну війну з російськими загарбниками, досі не стало предметом ґрунтовного обговорення у суспільстві. Не розроблена та не затверджена стратегія функціонування воєнної економіки, що заважає розвивати економіку в умовах непередбачуваності війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми функціонування економіки воєнного часу розглядалися в роботах таких вчених, як Гречко А.В.,

Городниченко Ю.О., Марцин В.С., Рижих В.В, Руснак Ю.І., Сташук О.В. та інших. Більшість робіт цивільного спрямування у цьому контексті – відповідно до приватно-правової методології – присвячено питанням захисту прав людини у період воєнного стану. Але ці дослідження не дозволяють углядіти правові проблеми публічно-правового впливу на економіку, які саме й потребують вирішення в контексті потреб переведення економіки на воєнні рейки, а також стимулювання підприємницької й інвестиційної/інноваційної активності в період війни. Серед науковців господарсько-правового напрямку ці питання розглядалися в роботах Беляневич О.А., Джабраїлова Р.А., Ментух Н.Ф., Сошникова А.О., Сергєєва Н.С., Устименко В.А., Швидкої Т.І. та інших. Разом із тим, ці дослідження досі не набули критичної маси аби мати відчутний вплив на формування державної економічної політики.

Метою статті є дослідження ключових проблем правового стимулювання інвестицій та інновацій у воєнний час.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі Звітом від 13 квітня 2023 р. Проєкту USAID з економічного розвитку, управління та зростання підприємництва «за даними Світового банку, вартість відновлення України як сучасної економіки після неспровокованої російської війни коштуватиме понад 400 мільярдів доларів. Відновлення України стане найбільшою та найскладнішою операцією з часів Плану Маршалла після Другої світової війни» [1]. За твердженням голови Європейського інвестиційного банку «Україні знадобиться близько 1,1 трлн. дол. США зовнішньої допомоги на покриття збитків спричинених російським вторгненням» [2]. Також у Звіті Проєкту USAID зазначається, що «ключовим фактором успішної реконструкції України буде звернення особливої уваги на приватний сектор у всіх аспектах інвестицій та відбудови, з максимальним обсягом реконструкції за рахунок приватних інвестицій та досвіду, а також за рахунок державно-приватних партнерств, за сприяння та нагляду уряду за кожним проєктом, де це доцільно. Для успішного залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) потрібна чітка та визначена державна політика прямих іноземних інвестицій, спеціалізовані інституції, закони, нормативні акти, середовище для бізнесу та інші відповідні заходи, які покращують інвестиційне середовище. Це рівною мірою вимагає «загальнодержавного» підходу до інвестиційного клімату та бізнес середовища, який підтримає інвесторів у досягненні конкурентних переваг для бізнесу на глобальних ринках. У цьому контексті політика ПІІ в ідеалі повинна встановлювати національні цілі та очікування щодо ПІІ та визначати основні ролі та заходи державного та приватного секторів» [1]. Отже, в умовах сьогодення велике значення державної підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності не викликає сумнівів.

Одним з ключових нормативно-правових актів, що встановлюють порядок підтримки інвестицій є Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 р. Ст. 3 вказаного Закону передбачає доволі широкий спектр форм державної підтримки інвестиційних проєктів із значними інвестиціями, зокрема: звільнення від сплати окремих податків та зборів відповідно до Податкового кодексу України; 2) звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться виключно для реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору, відповідно до Митного кодексу України та інше.

При цьому Законом висуваються певні вимоги до інвестиційного проєкту. Це, насамперед, сфера реалізації інвестиційного проєкту – інвестиційний проєкт із значними інвестиціями, що реалізується на території Укра-

їни у сферах переробної промисловості (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв), добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин (крім кам'яного та бурого вугілля, сирої нафти та природного газу), поводження з відходами, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, логістики, освіти, наукової та науково-технічної діяльності, охорони здоров'я, мистецтва, культури, спорту, туризму та курортно-рекреаційній сфері; і вимоги щодо створення впродовж строку реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями не менше 80 нових робочих місць із середньою заробітною платою працівників, розмір якої не менш як на 15 відсотків перевищує розмір середньої заробітної плати за відповідним видом діяльності у регіоні, в якому реалізується проєкт. Також розмір значних інвестицій в об'єкти інвестування протягом строку реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями має перевищувати суму, еквівалентну 20 мільйонам євро, що розраховується за офіційним курсом валют, при цьому строк реалізації такого проєкту не має перевищувати 5 років. Визначення відповідних критеріїв можна визнати обґрунтованим, разом із тим постає запитання про постійний моніторинг ефективності та їх достатності для мотивації інвесторів.

Слід зазначити, що 10 квітня 2023 р. Верховна Рада України прийняла за основу проєкт Закону № 8138 від 19 жовтня 2022 р. про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» [3]. Законопроєктом пропонується розширити перелік сфер, в яких може реалізовуватися інвестиційний проєкт, що претендує на державну підтримку; пропонується зменшити вимоги щодо кількості нових робочих місць з 80 до 50; зменшити суму інвестиційного проєкту, який може розраховуватися на державну підтримку, з 20 мільйонів євро на суму еквіваленту 12 мільйонам євро тощо. Отже бачимо, що існує тенденція до розширення переліку інвестиційних проєктів, які можуть розраховувати на державну підтримку. В цілому з такими пропозиціями варто погодитися, але треба зробити акцент на тому, що в умовах воєнного стану першочергова підтримка має надаватися інвестиційним проєктам, що реалізуються в оборонному комплексі.

Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів у 2022 році державою створено електронну платформу Advantage Ukraine. Передбачається, що кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, зможе отримати підтримку держави в просуванні інвестиційних запитів. Перші запити направлені в Американську корпорацію з фінансування міжнародного розвитку (DFC) [4]. Сьогодні функції забезпечення та реалізації інвестиційної політики покладено на Міністерство економіки України відповідно до Положення «Про Міністерство економіки України» від 20.08.2014 р. № 459. Також існує Агентство зі стимулювання інвестицій UkraineInvest – урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій, створений у 2018 році. Як зазначається на офіційному веб-сайті, Агентство «UkraineInvest активно співпрацює з міжнародною інвестиційною спільнотою з метою промоції секторальних інвестиційних можливостей в Україні (greenfield, brownfield, спільні підприємства тощо) та презентації привабливих для інвестування проєктів». Передбачається надання потенційним інвесторам інформаційної підтримки щодо створення та ведення бізнесу в Україні (макроекономічні показники, галузева аналітика, правові питання, оподаткування тощо) [5]. З огляду на потенціал Агентства для залучення інвестицій в національну економіку, подальший розвиток цього напрямку підтримки інвестицій вимагає нормативного визначення засад діяльності та повноважень вказаного органу з урахуванням воєнного стану. Зокрема, встановлення вимог щодо звітності Агент-

ства зі стимулювання інвестицій могло б мати позитивний ефект, збільшуючи можливості моніторингу та контролю за його ефективністю.

Поряд із стимулами для інвестицій особливої важливості набуває державне заохочення інвестицій в інновації. Значення інновацій для сталого економічного розвитку та повосенної відбудови нашої держави безспірно. Саме тому необхідно зосереджуватися на підтримці наукових досліджень, які є однією з основ інноваційного потенціалу, та створенні ефективної інфраструктури, яка сприятиме перетворенню результатів досліджень у продукт, придатний до комерціалізації [6]. Адже інвестиційне забезпечення відіграє ключову роль в інноваційних проєктах розвитку підприємств і є рушійною силою у стабілізації економіки в цілому [7, с. 45].

Чинний Закон України «Про інноваційну діяльність» закріплює доволі широке коло засобів підтримки інновацій, але реальної імплементації цих положень майже не відбувається. Не випадково, Державний реєстр інноваційних проєктів містить лише кілька десятків проєктів, зареєстрованих відповідно до Порядку державної реєстрації інноваційних проєктів і ведення Державного реєстру інноваційних проєктів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.2003 № 1474. Водночас, процедура реєстрації інноваційного проєкту є явно застарілою. Фактично нові проєкти не реєструються із 2021 року [8]. При цьому Національний фонд досліджень України формує власний перелік відповідних проєктів згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2019 р. № 1170 «Про затвердження Порядку конкурсного відбору та фінансування Національним фондом досліджень проєктів з виконання наукових досліджень і розробок». В цих умовах існує явна розпорошеність реєстраційних процедур, що в цілому знижує доступність підтримки та провокує елементи дезорганізації у цій сфері.

Необхідно враховувати, що державна підтримка має бути предметом глибокого аналізу з огляду на можливий негативний вплив на конкуренцію. Особливо це актуально в аспекті євроінтеграційних процесів та у світлі Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 р. Згідно із п. 6 Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 118, державна допомога на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність надається у будь-якій формі. Державна допомога на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність є допустимою у разі, коли: 1) надається з метою сприяння розвитку у сфері наукових досліджень, технічного розвитку та інноваційної діяльності; 2) спрямована на відшкодування суб'єктам господарювання витрат на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність; 3) спрямована на фінансування некомерційної господарської діяльності наукової установи або закладу вищої освіти; 4) спрямована на фінансування діяльності наукової установи або закладу вищої освіти, що провадять як некомерційну господарську діяльність, так і комерційну господарську діяльність (зокрема діяльність, що полягає у здачі в оренду приміщень, обладнання, надання послуг суб'єктам господарювання або проведенні досліджень на підставі договору).

При цьому, 13 квітня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень в період дії правового режиму воєнного стану 2175-ІХ від 01.04.2022, яким спрощується механізм надання суб'єктами господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року

після його завершення або скасування, а саме: під час дії воєнного стану більшість статей Закону країни «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» не застосовуються; державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою; надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування та подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

Отже, зазначеним Законом на період дії воєнного стану встановлено, що Антимонопольний комітет України не здійснює, зокрема: розгляд повідомлень про нову державну допомогу; розгляд справ про державну допомогу; перевірку інформації про незаконну державну допомогу. Вся державна допомога, що буде надаватися під час воєнного стану буде допустимою державною допомогою без повідомлення Антимонопольного комітету України [9].

В цілому такий підхід можна визнати правильним, водночас зупинення дії Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» не виключає повністю повноваження Антимонопольного комітету в оцінці допустимості чинної державної допомоги під час воєнного стану. Як зазначено в Роз'ясненні АМКУ від 15 квітня 2022 р. № 1-pp/ДД «ч. 2 ст. 15 Закону встановлено, якщо за результатами проведення аналізу інформації, отриманої від надавача державної допомоги, Уповноважений орган отримує підтвердження того, що чинна державна допомога не є або не може більше вважатися допустимою для конкуренції, він надсилає відповідному надавачеві державної допомоги рекомендації щодо: 1) внесення змін до програми державної допомоги; 2) запровадження додаткової процедури виконання програми державної допомоги; 3) припинення виконання програми державної допомоги» [10]. Крім того, збереження обов'язку надавачів допомоги враховувати умови Угоди про асоціацію між Україною та ЄС під час надання державної допомоги дозволяє забезпечити вплив антимонопольно-конкурентного регулювання на відносини та формувати конкурентні засади державної підтримки. Як вказано на вебпорталі Антимонопольного комітету України «Комітет продовжує формувати роз'яснення про надання державної допомоги суб'єктам господарювання в різних галузях з метою забезпечення відповідності такої допомоги Угоді про асоціацію між Україною та ЄС» [11].

Не дивлячись на існуючі заходи підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності, в умовах воєнного стану актуалізується питання створення додаткових стимулів для інновацій та зміни сфер державного сприяння з врахуванням необхідності збільшення інвестицій в оборонну сферу та із врахуванням необхідності функціонування суспільства та економіки в умовах війни.

Зокрема, ключовим залишається питання створення стимулів для інвестування в оборонній сфері. Доцільним видається державне сприяння інвестуванню в оборонну промисловість, а саме:

– державне фінансування через публічні закупівлі та оборонне замовлення, створення інфраструктурних умов виконання державних оборонних замовлень, в тому числі трансферу технологій як основу інноваційного розвитку оборонних виробництв. В цьому аспекті слід наголосити, що Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про оборонні закупівлі» щодо запровадження прозорості в оборонних закупівлях (крім відомостей про закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення, що становлять державну таємницю) із забезпеченням захищеності державних замовників від воєнних загроз на період дії правового режиму воєнного стану в Україні» від

24.02.2023 року, хоча й створює додаткові контрольні механізми у вигляді повноважень комітетів Верховної Ради, повернення до застосування електронної системи закупівель здійснюються, але цього не може виявитися достатнім із погляду забезпечення ефективності оборонного виробництва як такого. Ці положення не містять зобов'язань держави та державних замовників щодо організаційного сприяння та підтримки виконавців державного оборонного замовлення. Хоча експерти, що займаються питаннями воєнної економіки, наголошують на потребах усебічного державного сприяння оборонним виробництвам, в тому числі щодо закупівлі у зарубіжних партнерів обладнання для будівництва військових виробництв та організації відповідної розбудови [12, с. 105];

– пільговий режим інвестицій та інновацій в оборонні замовлення приватних осіб. Наявні в законодавстві митні та податкові пільги недостатні. Зокрема, згідно із п. 32 Підрозділом 2 Розділом XX Перехідних положень Податкового кодексу України щодо особливостей справляння податку на додану вартість «звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України операції з ввезення товарів для потреб виробництва та/або ремонту безпілотних систем». Згідно п. 9²⁷ Розділу XXI Прикінцевих і Перехідних положень Митного кодексу України «тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану в Україні, звільняються від оподаткування ввізним митом складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) безпілотних систем». Але цих пільг недостатньо для комплексного та ефективного стимулювання інвестицій та інновацій в оборонну сферу з боку приватних осіб;

– адаптація механізмів приватизації та її правового забезпечення до умов воєнного часу, що полягає в першу чергу в істотному скороченні приватизаційних процесів. Це пов'язано з тим, що «ринкова вартість активів під час війни дозволяє скупити їх спекулянтам, а не реальним інвесторам. Очікування надходжень від приватизації мінімальні. Найголовніше – вигоди від приватизації є настільки мізерними під час воєнного стану, що ризики поглиблення безробіття великої кількості громадян, відволікання державних структур на не оборонні завдання, вірогідність дезорганізації в роботі підприємств та інші негативні чинники приватизації, що добре відомі суспільству з національної історії початку 90х зводять нанівець реальну цінність для воєнної економіки відповідних проєктів.

Показовим в цьому аспекті є приклад західних країн часів Другої світової війни, під час якої кількість державних підприємств завжди збільшувалося, а не зменшувалося. Адже державні підприємства виконують виробничу функцію, здатну вирішити питання функціонування економіки в часи, коли приватний бізнес не може бути зацікавлений реальними економічними стимулами та пільговим оподаткуванням» [13, с. 84].

– Також необхідно зробити акцент на базових економіко-правових принципах, що потребують врахування при державно-правовому регулюванні інвестицій та інновацій в період воєнного часу:

– максимальне використання наявних вільних ресурсів, в тому числі трудових, законсервованих виробництв, підземних сховищ та майданчиків,

– спрямування державних інвестицій в проєкти комплексного виробничого циклу, де державні закупівлі поєднуються із забезпеченням охорони, технологічною підтримкою, забезпечення безперешкодного та прихованої логістики, спрощений режим випробувань техніки за результатами використання на фронті та допуску у використанні у військах,

– обмеження використання коштів для потреб, що не мають першорядного значення для функціонування суспільства та економіки в умовах війни. Це стосується капіталовкладень в поточний ремонт будівель та споруд, крім термінового, заміна обладнання, яке не використало строк служби та здатне забезпечувати функціонування соціальної та виробничої системи (заміна лічильників, мереж, благоустрій, будівництво нових адміністративних споруд, крім воєнного та оборонного призначення, відновлення об'єктів тощо).

Вирішення цих питань потребує вагомий організаційної складової. На сьогодні фактично питаннями оборонного виробництва займається Міністерство з питань стратегічної промисловості. Але очевидно, що відповідні завдання суто промисловою політикою не обмежуються. Постає необхідність створення міжвідомчого координаційного органу пріоритетних повноважень, якому мали б підпорядковуватися в період війни усі інші відомства економічного блоку уряду, наприклад, Надзвичайне воєнне економічне Агентство. Створення та функціонування такого органу в період воєнного стану повинно було бути забезпечено внесенням змін до законів України «Про Кабінет Міністрів України», «Про правовий режим воєнного стану».

ЛІТЕРАТУРА

1. Нова Україна: стимулювання інвестицій у свободу, мир та процвітання URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-04/EDGE%20UIPA%20Report-%20online%20-%20Ukrainian%20%2811%20Apr%202023%29_AC.pdf
2. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>
3. Проєкт Закону № 8138 від 19 жовтня 2022 р. про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні»: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1513668>
4. Advantage Ukraine: перші п'ять інвестпроєктів взято до розгляду DFC URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9ecb5006-f5f6-44ef-b587-0a94fdaa6ad3&title=AdvantageUkraine> (станом на 1.07.2023)
5. UKRAINEINVEST: Огляд діяльності та послуги, 2023 р. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/UKRAINEINVEST-ОГЛЯД-ДІЯЛЬНОСТІ-ТА-ПОСЛУГИ.pdf>
6. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалено Розпорядженням КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12>
7. Гречко А.В., Джумакеєва Д.Д. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств в Україні в воєнний та поствоєнний період. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут», № 22, 2022, С. 45. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/505671/1/EV-2022-22_p40-46.pdf
8. Державний реєстр інноваційних проєктів URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/innovacijni-proekti/derzhavnij-reyestr-innovacijnih-proektiv> (дата звернення 1.07.2023)
9. Державна допомога під час воєнного стану. Комітет ухвалив Роз'яснення щодо оновлення законодавства URL: <https://amcu.gov.ua/news/derzhavna-dopomoga-pid-chas-voennogo-stanu-komitet-uhvaliv-roz'yasnennya-shchodo-onovlennya-zakonodavstva>
10. Роз'яснення АМКУ від 15 квітня 2022 р. № 1-pp//ДД URL: <https://amcu.gov.ua/nps/rozyasnennya-z-pitan-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoi-dopomogi?v=62595db069d3e>
11. Закон зупинено, але Угода про асоціацію – діє. АМКУ нагадує про правила надання державної допомоги, 19 червня 2023 р. URL: <https://amcu.gov.ua/news/zakon-zupineno-ale-ugoda-pro-asociaciyu-diye-amku-nagadyue-pro-pravila-nadannya-derzhavnoi-dopomogi#>
12. Подцерковний О.П. Щодо потреб розширення правових форм забезпечення оборонного виробництва під час війни. Другі наукові читання пам'яті професора Пронської Грацієлли Василівни. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, при-

оритети, завдання правового регулювання. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2023 р., м. Київ) / За заг. ред.: В.В. Поєдинок. Київ: Ліра-К, 2023. 182 с.

13. Подцерковний О.П. Організаційно-правові обмеження та економіко-правові стимули в економіці воєнного часу, Розділ II. Проблеми здійснення та захисту цивільних прав в умовах воєнного стану : монографія [Електронне видання] / за ред.: Є. О. Харитонова, О. І. Харитонові, К. Г. Некіт ; упор.-укл. Ю. С. Маршук ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 336 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23423>